

XX – початок XXI ст.). Харків: НТУ «ХПІ», 2014. 156 с.

6 Український парламентаризм і політична культура суспільства / Національна академія наук України; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. 298 с.

Древаль Ю. Д.,

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки Національного університету цивільного захисту України.

(м. Харків, Україна)

Лінецький Л. М.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін Харківського Національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка (ХНТУСГ)

(м. Харків, Україна)

ІСТОРІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ТА СУЧАСНА НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ

Статтю присвячено уточненню питання щодо значущості історичних зрушень в цивілізаційному поступі сучасних європейських країн. Наводяться найбільш важливі сюжети розвитку європейської цивілізації. Додатково обґрунтовується теза щодо правомочності застосування категорій «європейська цивілізація» та «європейська ідентичність».

Ключові слова: *Європа, історія, цивілізація, європейська цивілізація, європейська ідентичність.*

Статья посвящена уточнению вопроса о значимости исторических сдвигов в цивилизационном развитии современных европейских стран. Приводятся наиболее важные сюжеты

развития европейской цивилизации. Дополнительно обосновывается тезис о правомочности применения категорий «европейская цивилизация» и «европейская идентичность».

Ключевые слова: Европа, история, цивилизация, европейская цивилизация, европейская идентичность.

The article is devoted to clarifying the significance of historical changes in the civilization progress of modern European countries. The most important plots of development of the European civilization are resulted. In addition, the thesis on the legitimacy of the use of the categories "European civilization" and "European identity" is substantiated.

Keywords: Europe, history, civilization, European civilization, European identity.

Європа – це одна з шести частин світу, яка спільно з Азією найбільший за площею і за населенням материк Євразія. Площа Європи – 10 млн. км, населення – 730 млн. чоловік. Саме Європа стала колыскою античності та обдарувала світ великими досягненнями, що стало і цивілізаційною основою для подальшого розвитку багатьох країн світу. Нарешті, якраз в Європі народилося індустріальне суспільство, що сприяло прогресу людства в науці і техніці. Європейці на повний голос заговорили про права і свободи громадян в нових умовах, про необхідність державної влади дотримуватися балансу інтересів в суспільстві. Відтак, можна говорити і про Європу як колыску сучасної цивілізації.

Проблема становлення та розвитку європейської цивілізації знаходиться в центрі уваги Т. Воропаєвої, С. Джолоса, Г.

Ділігенського, М. Зайцева, С. Перегудова, О. Мостяєва та багатьох інших дослідників.

На основі праць зазначених сформульовано і завдання дослідження, яке полягає в уточненні питання щодо значущості історичних зрушень в цивілізаційному поступі сучасних європейських країн

Цивілізація характеризує якісну специфіку кожного з великомасштабних товариств, які виявили себе у світовій історії або присутні і понині, з властивими йому своєрідністю соціального і духовного життя, його базовими цінностями та принципами влаштування суспільного порядку. За оцінкою С. Гантінгтона, який слушно вважається одним з найбільш знаних цивіліологів межі ХХ-ХХІ ст., цивілізація – це найвища культурна спільність людей і найширший рівень культурної ідентифікації, крім того, що відрізняє людину від інших біологічних видів. Цивілізація – це найбільші «ми», усередині яких кожен відчуває себе в культурному плані як вдома і відрізняє себе від всіх інших «них» [3, с. 51].

Загалом же європейська цивілізація – це комплекс рис господарської, політичної та духовної культур, що сформувався на території Європейського континенту і поширився у планетарному масштабі, особливо на землях колишньої європейської колонізації в Америці

У процесі формування та розвитку сучасної світової цивілізації непересічне значення відводиться античній спадщині. Дійсно, саме в Стародавній Греції склалися і утвердились такі фундаментальні соціально-політичні понятті, як громадянська свобода і громадянський обов'язок, людяність, гармонійність розвитку особистості, усвідомлення співвідношення особистого і суспільного.

На основі античної традиції в європейській практиці утверджується гуманістичний світогляд, цінності земного буття, ідеал досконалої гармонійної людини. Саме поєднання гуманізму, допитливості, раціоналізму з мистецькою довершеністю робить культуру античного світу одним з провідних духовних надбань людства.

У Західній Європі вже у XII ст. розпочався інтенсивний процес зростання кількості міст, які незабаром стали відігравати значну роль в соціально-економічних та політичних процесах тодішніх європейських країн. Якраз у цей час розпочалася боротьба між містами і сеньйорами, яка попервах велася за зменшення поборів і торгові привілеї, але досить швидко переросла в боротьбу за міське самоврядування й правову організацію.

Цей період ознаменований виникненням та розвитком нових форм економічного та суспільно-політичного життя, значним прогресом в області матеріальної та духовної культури порівняно із попередніми історичними епохами. До скарбниці світової

культури по праву увійшли видатні твори письменників, поетів та майстрів середньовіччя, пам'ятки народного мистецтва. До кінця цієї епохи належить початок перевороту в природничих науках, розквіт гуманітарної думки, поява шедеврів Ренесансу.

У першій половині XVI ст. у Німеччині, а потім по всій Європі розгорнувся масовий рух, що одержав назву Реформація (латинське *reformatio* – перетворення, перебудова), антифеодальний за своєю соціально-економічною суттю, релігійний (антикатолицький) за своєю ідеологічною формою. Реформація була рухом, у якому первинні за змістом релігійні ідеї доповнювалися й іншими чинниками – соціокультурними, економічними та політичними.

У річищі реформаційних процесів виникає так звана «протестантська етика» – неформальна система норм і цінностей протестантизму, що регламентують людські відносини і суспільна поведінка і є підставою соціально-етичних оцінок. Відомий соціолог Макс Вебер у роботі «Протестантська етика і дух капіталізму» доводив, що якраз протестантизм як породження Реформації став головним чинником становлення й розвитку капіталістичних відносин. Дослідник і висуває та обґрунтовує гіпотезу, що лише розвиток «протестантської етики» створив соціальні та психологічні передумови, що виявилися особливо необхідними для виникнення західного типу капіталізму. Він також висловив припущення про існування взаємозв'язку між

релігійною етикою протестантизму і тими життєвими настановами, що сприяли появі «духу» капіталізму та забезпечили його розвиток з погляду особистісних мотивацій [1].

В епоху Просвітництва сформувалися та набули значного розвитку і демократичні цінності. Гасла Великої Французької революції 1789 р. «Свобода», «Рівність» та «Братерство» стали провідними образними ідеалами для політичного розвитку багатьох європейських країн. Утвердження ж демократичних цінностей та ідеалів громадянського суспільства разом з набули особливої ваги у період після Другої світової війни, в 1960-ті-1980-ті рр. та наступні десятиліття.

Не випадково у сучасній літературі відзначається, що саме в західноєвропейській політологічній думці виникають ідеї суверенітету (Ж.-Ж. Руссо), розподілу і конституційного закріплення гілок влади (Дж. Локк, Ш.-Л. Монтеск'є), правової держави (І. Кант), громадянського суспільства (Г. Гегель) та цілий ряд інших, які в наш час стали повсякденною практикою життя більшості західноєвропейських країн [2, с. 65-66].

Водночас слід враховувати і те, що якраз на європейському континенті зародилися деякі людиноненависницькі ідеології, а також тривали найбільш жажливі воєнні конфлікти, у тому числі, і дві світові війни, в яких загинули десятки мільйонів людей. І на сьогодні доволі потужні традиції для створення сучасної європейської цивілізації та так званій «європейський дух» не

завжди стають фундаментом для обопільного відношення європейців до найбільш вразливих питань власної минувшини.

Відтак можна стверджувати, що сучасна європейська цивілізація, увібравши в себе унікальний досвід суспільного та соціокультурного розвитку багатьох європейських країн, відзначається невичерпною змістовною наповненістю та містить значний потенціал для повноцінного суспільного розвитку усіх країн світу.

ДЖЕРЕЛА

1. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Основи, 1994. 261 с.

2. Марченко С. Д. Виклики глобалізації в історичному контексті Українського шляху в Європу. Гілея: науковий вісник. 2020. Вип. 155. С. 63-67.

3. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / пер. с англ. М: ООО «Издательство АСТ», 2003. 603 с.